

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 3(192): 11-15

УДК 330.111

JEL classification: H4

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/192-3/2>

Є. Гірник, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНОГО ЗНАННЯ

Розглянуто тенденції формування проблеми "суспільного сектора економіки". Показано історію становлення поняття "суспільний сектор економіки", його взаємозв'язок з основними принципами теоретичного економічного аналізу і розвитку. Досліджено процес становлення структури феномена суспільного сектора економіки, його взаємодії з викликами сучасного світу і глобальної економіки.

Ключові слова: суспільний сектор економіки, державний сектор, муніципальний сектор, "змішана" економіка, концепція, структура.

Постановка проблеми. Посилення інтересу до теоретичного осмислення проблем зміни і реформування суспільства як цілісної та складної системи пояснюють динамікою процесів соціально-економічних трансформацій, пов'язаними з переходом України до нового стану організації всіх сфер життя. Його визначальними елементами є "інформаціоналізація" (М. Кастельс), відкритість, технологізм. Реальність, що виникла, одержала своє пояснення в ряді теорій, серед яких необхідно згадати концепції постіндустріального й інформаційного суспільства як результату розвитку техногенної цивілізації. У них розкривається і підкреслюється роль економічної сфери в суспільстві як визначальної для соціального, політичного та культурного розвитку. В економіко-теоретичних розвідках акцентовано увагу на процесах переорієнтації економічної сфери з кількісного зростання на поліпшення якості життя, створення такого типу розподілу праці, що забезпечував би необхідний рівень добробуту населення країни. У такій ситуації актуалізується проблема "суспільного сектора в економіці", який через систему своїх інститутів реагує на виклики, що постають перед індивідом, спільнотою та країною в сучасну епоху глобальних трансформацій. З огляду на це постає завдання з'ясувати, у чому полягає сутність поняття "суспільний сектор економіки" й основні етапи його формування у структурі стратегій економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення ролі та функціонування суспільного сектора економіки міститься у працях О. В. Длугопольського, Н. В. Федірко, А. Ю. Штурби, Д. П. Єфремова та ін. Структуру суспільного сектора економіки досліджують І. В. Манахова, П. В. Савченко, І. А. Погосова, Є. Н. Жильцова, які показують його полізмістовність і важливе значення для економічного розвитку соціуму й індивідуального добробуту. Разом із тим, незважаючи на достатньо значну увагу науковців до розробки проблеми суспільного сектора економіки, доводиться констатувати, що нині не знайшло належного висвітлення питання генези його формування та розвитку. Розв'язання цього завдання дозволить повніше залучити суспільний сектор економіки до контексту економіко-теоретичних досліджень.

Мета статті полягає в дослідженні еволюції теоретичних поглядів на становлення концепції "суспільного сектора економіки" та визначення його змістовного наповнення, що відкриває перспективи окреслення місця суспільного сектора в системі економічного знання.

Методологія. В основу дослідження покладено метод історичного та логічного, що дозволив виявити логічну послідовність формування поглядів на проблему суспільного сектора економіки. Системний аналіз дозволив дослідити концептуальний зв'язок між складовими елементами суспільного сектора економіки, що поставило його як об'єкт вивчення. Використання порі-

вняльного аналізу сприяло конкретизації наукової проблеми суспільного сектора економіки та визначити перспективи його подальшого вивчення в економічній теорії. Застосування праксеологічного підходу надало можливість окреслити складові елементи формування та розвитку суспільного сектора в подальшому поступі глобальної економіки світу та розв'язанні її завдань.

Виклад основного матеріалу. Дослідження тенденцій розвитку світової цивілізації у швидкоплинності та непередбачуваності глобальних трансформацій виокремлює проблему "суспільного сектора економіки", який найактивніше реагує на кардинальні зміни у критеріях ефективності функціонування господарства, розв'язання питань соціальної справедливості, у процесах розподілу суспільних благ, визначенні соціальних орієнтацій тощо. Нині суспільний сектор економіки – невід'ємна частина сучасних економічних систем змішаного типу і є, зазначають Н. В. Федірко та Д. П. Єфремов, "сукупністю ресурсів у розпорядженні суспільства, які використовуються для організації виробництва та надання суспільних благ у сферах ринкової неспроможності" [9, с. 4].

Суспільний сектор економіки має тривалу історію формування. Уже А. Сміт зауважував, що існують такі суспільні блага, приватні вкладення у виробництво яких не можуть окупатися, тому їх виробництво має брати на себе держава. У Д. Рікардо проблема доступності до благ взагалі вирішується за рахунок пом'якшення оподаткування. У Дж. С. Мілля можна знайти спробу вивчення того, що потім одержало назву "недолік ринку". Пояснюючи причини, за якими вільна дія ринкових сил не завжди приводить до бажаних результатів, він звертав увагу переважно на недолік інформації. У свою чергу А. Маршалл досліджував деякі варіанти переміщення податкового тягара (можливість зміщення тягара податків на осіб, які формально ними не обкладені) [12, с. 37].

Першочергову увагу проблемі вирішення задоволення суспільних потреб приділяли німецькі економісти другої половини XIX ст. Зокрема, А. Шефле запропонував "правило пропорціонального задоволення" суспільних потреб за рахунок держави і приватних потреб за рахунок ринку. За неухильне зростання економічної активності держави виступав А. Вагнер, вважаючи, що в підсумку вона має об'єктивно закономірний характер. Це зростання вчений пов'язував як із соціальними, так і з технологічними змінами. У певній мірі попередником сучасного суспільного сектора економіки можна вважати шведського дослідника К. Вікселя. Ним був запропонований цілісний погляд, з одного боку, на проблему добробуту індивідів, що формується під впливом споживання як приватних, так і суспільних благ (хоча і термін *суспільні блага*, і відповідна розгорнута теорія з'явилися пізніше), а з іншого боку – на державу як господарюючий суб'єкт зі своїми прибутками та витратами [12, с. 38].

У першій половині XX ст. найпомітніше просування мало місце в теорії державних фінансів, на базі якої незабаром сформувалася економіка суспільного сектора. По-перше, потрібно згадати теорію податків, віхами розвитку якої стали, зокрема, концепції А. Пігу, який пов'язав податки з екстерналіями, і Ф. Рамсея, що заклали основи теорії оптимального оподаткування. По-друге, кейнсіанська революція, яка дала могутній імпульс вивченню макроекономічної ролі держави в її контексті суспільного сектора економіки.

У середині XX ст. до суспільного сектора економіки додалася теорія "суспільних фінансів", у яку були органічно інкорпоровані економічні концепції ухвалення колективних рішень і політичного процесу. Це було зроблено насамперед зусиллями Г. Бауена, Д. Блека, К. Ерроу, Дж. Б'юкенена, Г. Таллака та багатьох інших дослідників. Зазначимо, що на підступах до відповідної проблематики перебували вже К. Віксель і Е. Ліндаль. Зважаючи на все це теорія суспільного сектора загалом істотно удосконалилася. Становленню економіки суспільного сектора сприяв також інтенсивний розвиток мікроекономіки, що привело, зокрема, до створення концепції "суспільних благ" П. Самуельсона [14].

Нині суспільний сектор економіки займає важливе місце в економічних дисциплінах і належить до тих із них, які найбільш дотичні до врегулювання соціально-економічних проблем сучасності. Зазвичай суспільний сектор займає найсильніші позиції в таких сферах діяльності, як фундаментальні наукові дослідження, освіта, охорона здоров'я, культура, комунальне господарство [8]. Належні державі підприємства зазвичай домінують у сфері залізничних та авіаперевезень, обробної промисловості, кораблебудування тощо. Підкреслимо, що суспільний сектор економіки за своєю діяльністю "спрямований на створення та реалізацію суспільно необхідних товарів та публічних послуг" [11, с. 17].

Теоретичний аналіз концепції "суспільного сектора економіки" показує, що він найповніше реалізує себе в контексті нових економічних доктрин, зокрема інституціонального характеру, які спираються на значний доробок і досягнення знань різних галузей соціально-економічної науки. Ці знання, по-перше, можуть стати методологічною основою для розробки нових підходів у дослідженні проблеми "суспільного сектора" в умовах глобальної економіки; по-друге, дозволяють розширити "вузькі місця" суто економіко-теоретичного підходу до поставленої проблеми; по-третє, збагатити зазначену сферу економічного знання досягненнями інших наук, зробити її ефективнішою і практичнішою. Тобто, насамперед розв'язати проблеми створення і використання матеріальних ресурсів як основи добробуту.

Доцільно звернути увагу на позицію А. Маршалла, який, конкретизуючи економічну науку, зазначав: "Політична економія, або економічна наука (Economics), займається дослідженням нормативної життєдіяльності людського суспільства; вона вивчає сферу індивідуальних і суспільних дій, що тісно пов'язані зі створенням і використанням матеріальних основ добробуту" [7, с. 56]. На думку А. С. Гальчинського, "економічна наука пов'язана з накопиченням і визначенням способів застосування системних знань, необхідних людині у процесі створення та використання нею матеріальних основ свого добробуту" [3, с. 19]. Це, на наш погляд, дотично до мети функціонування суспільного сектора економіки, який реалізує політику забезпечення суспільного добробуту. Він охоплює "всі організації сфери публічного управління (державні та місцеві), соціальної безпеки, законності і правопорядку, освіти, охорони здоров'я, соціальних та культурних послуг незалежно від джерела їх функціонування й організаційно-правової форми постачальника" [10, с. 4] (див. табл. 1).

Таблиця 1. Основні структурні елементи суспільного сектора економіки

Джерело: розроблено автором на основі [10]

Еволюція поглядів стосовно суспільного сектора економіки відображає неоднозначність і крайню дискусійність як його розуміння, так і структурування. В основі найбільш розповсюдженої класифікації секторів економіки лежить теорія "змішаної економіки" А. Шеффле й А. Вагнера. Згідно з їхніми уявленнями, одним із видів поділу є трисекторальне виокремлення основних інститутів, що функціонують у суспільстві: державний, комерційний (або бізнес-сектор) і сектор недержавних некомерційних організацій. До них додається думка, згідно з якою державний і некомерційний сектори економіки

можуть бути об'єднані в межах суспільного сектора, формуючи власну структуру, що складається із трьох підсекторів: державного, добровільно-суспільного і змішаного (як взаємозв'язок перших двох) [9].

У "змішаній" економіці, якою вона постає в сучасному світі, економічна діяльність, вважає Н. В. Сергієнко, здійснюється суспільним, державним секторами, а також приватними не фінансовими підприємствами, фінансово-кредитними й іншими організаціями, які часто об'єднуються загальним поняттям *приватний сектор*. "Змішаною" є також й економіка самого суспільного сектора.

Його основу складає сектор суспільного управління, що до якого формуються також державні фінанси [9].

З погляду І. В. Манахової, суспільний сектор є такою сферою економіки або частиною економічного простору, де "ринку не діє або діє частково, отже переважає неринковий спосіб координації економічної діяльності, неринковий тип організації обміну діяльністю; виробляються, розподіляються і споживаються не приватні, а суспільні блага; економічна рівновага між попитом і пропозицією суспільного (колективного) блага здійснюється державою, органами місцевого самоврядування та добровільно-суспільними організаціями за допомогою відповідних соціальних інститутів і бюджетно-фінансової політики" [6, с. 6].

Зазначимо, що суспільний сектор має справу із суспільними благами, які в більшості своїй не є предметом купівлі-продажу. У тих випадках, коли відбувається комерційна угода щодо суспільного блага, вона не розглядається як головний спонукальний мотив діяльності суспільних організацій. У зв'язку із цим організації суспільного сектора називають некомерційними (неприбутковими). Оскільки в суспільному секторі домінує місце займає діяльність держави, то його часто називають "державним сектором економіки" [6, с. 6].

Сучасні моделі структури економіки (Фішера – Клапка, Д. Ріддла) представляють суспільний сектор як сукупність сегментів, або секторів економіки, що створюють переважно нематеріальні блага. Наприклад, в "інтерактивній моделі економіки", запропонованій Д. Ріддлом, суспільний сектор займає два із п'яти секторів: соціальні послуги і "паблік адміністейшн" (освіта, медицина, державне управління тощо), які вирішують "завдання відтворення" [13].

Суперечливість теоретичних уявлень про сутність, причини, формування і розвиток суспільного сектора обумовлена, на наш погляд, неоднозначністю структурного розподілу економічної теорії щодо зазначеної проблеми. Варто виокремити щонайменше дві групи теорій, які обґрунтовують необхідність існування суспільного сектора економіки. Першу групу утворюють теоретичні концепції, які пояснюють виникнення сектора недержавних некомерційних організацій наявністю ситуацій, що одержали назву "провалів ринку". Цей напрям є найбільш розповсюдженим, у його межах суспільний сектор розглядають через призму ринкових відносин. Класифікація "провалів ринку", вважає Є. Балацький, охоплює: "монополію (монопсонію), недостатність та асиметрію інформації, зовнішні ефекти (екстернали)". Із

зазначених позицій суспільний сектор є "складовою частиною ринку, призначеною лише для того, щоб виправляти його недоліки" [1, с. 30]. Не викликає заперечення, що обмежена роль суспільного сектора пояснює вимоги до його розміру, який відповідно до правил "золотої пропорції" має становити "не більше 38 % до 62 % приватного сектора" [1, с. 30].

З огляду на це можна стверджувати, що зазначена теорія практично нівелює всі сутнісні характеристики суспільного сектора, ставлячи на перше місце лише об'ємні критерії, тобто кількісні характеристики. На нашу думку, акцент на кількісних характеристиках не виявляє повноти змісту суспільного сектора. Адже він, окрім державного, зазначає також "господарство інститутів місцевого самоврядування муніципальних утворень, а також особливі благодійні некомерційні організації, утворені приватними суб'єктами, які, тим не менше, реалізують у суспільстві ті ж самі мету і завдання, але переважно в локальному масштабі" [2, с. 5].

До другої групи належать теоретичні концепції, які пояснюють виникнення суспільного сектора, з огляду на теорію "суспільного блага" (П. Самуельсон та ін.). Із цієї позиції суспільний сектор постає безпосередньо виробником і постачальником публічних послуг й охоплює систему інститутів їх створення та розподілу. Неоднозначність поняття "суспільне благо" служить "стримуючим фактором розвитку цієї теорії, тоді як її актуальність і важливість не викликають сумніву" [2, с. 6].

Ураховуючи складність визначень суспільного сектора в контексті теорії "суспільного блага", ми погоджуємося із пропозицією С. В. Белоусової їх об'єднання у дві групи. Вони структурують розуміння сектора в "широкому" і "вузькому" смислах. У широкому сенсі суспільний сектор є галуззю економіки або частиною економічного простору, де в сукупності виокремлюються такі специфічні умови і характеристики: суспільний сектор задовольняє потреби в суспільних благах, що надаються неринковим способом, у тому числі за рахунок послуг технологічного сектора; ринок не діє або діє частково, отже, переважає неринковий спосіб координації економічної діяльності, неринковий тип організації діяльності; суспільний сектор, який створює публічні блага, служить суспільним інтересам, виконує поряд з економічними функціями також цілий комплекс рівнозначних ним специфічних функцій, серед яких соціальна, інституційна, бюджетна, стабілізаційна та ін. [2, с. 6–7] (див. табл. 2).

Таблиця 2. Структура функцій суспільного сектора

Функція	Зміст функції
Відтворювальна	Забезпечення умов для відтворення соціального і людського капіталу
Виробнича	Створення і розподіл суспільних благ
Бюджетна	Зосередження засобів для організації виробництва і розподілу суспільних благ
Стабілізуюча, антикризова	Забезпечення безкризового поступального соціально-економічного розвитку
Інституціональна	Генерація, фільтрація та інкубація соціально-економічних інститутів з виробництва суспільних благ
Консолідуєча	Забезпечення взаємозв'язку і єдності різних сфер життєдіяльності суспільства
Виховна	Створення, зміцнення і розвиток культурної сфери
Фінансово-інвестиційна	Генерація фінансових потоків для відтворення суспільних благ
Градоутворюєча	Участь у формуванні і розвитку міської економіки, місцевої інфраструктури, забезпечення зайнятості жителів зазначеного населеного пункту

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Таким чином, суспільний сектор економіки як атрибутивний елемент економічних систем "змішаного" типу демонструє сукупність ресурсів для організації виробництва та надання суспільних благ у ситуації ринкової неспроможності. З погляду О. В. Длугопольського, у "широкому" контексті суспільний сектор є

частиною соціально-економічного, культурного та політично-адміністративного життя суспільства, діяльність якого зорієнтована на ліквідацію кризових ситуацій і створення соціально значущих благ (суспільних, індивідуальних, корпоративних); суспільний сектор акумулює діяльність інституційних одиниць державно-

го, муніципального й інших секторів економіки. У "вузкому" контексті суспільний сектор можна ототожнювати з публічним сектором, який об'єднує активність державного та муніципального секторів. Структура суспільного сектора економіки складна і багаторівнева, вона охоплює бюджетні установи, державні підприємства, державні фінанси, державні резервні фонди, державні банки, органи влади та державного управління (державний сектор), муніципальні підприємства, місцеві фінанси, комунальну власність (муніципальний сектор), а також об'єкти власності громадських і релігійних організацій, суспільних об'єднань і фондів (наприклад, політичних партій, рухів, молодіжних, профспілкових, науково-технічних, спортивних організацій тощо) [5, с. 28–29]. Зважаючи на це, головною метою функціонування суспільного сектора економіки є реалізація стратегії забезпечення добробуту народу.

Підкреслимо, що при визначенні характеру та змісту суспільного сектора необхідно враховувати виклики сьогодення. Ідеться про функціонування суспільного сектора економіки в сучасному світі, який є світом кардинальних змін. Їх сутність полягає в переході від економічного (індустріального) до інформаційного (постіндустріального) суспільства, у якому добробут людей, якість їх життя є основним пріоритетом. Відомо, що жодний уряд, як правило, (особливо в цивілізованому світі) не допустить суттєвого підвищення цін на основні життєві блага та зменшення рівня пільгових і безплатних соціальних благ, оскільки це єдиний спосіб подолання суперечності між споживанням енергії ("стара" економіка), й інформації як нового ресурсу економіки, який, згідно із Дж. Гелбрейтом, приводить до переміщення "джерела влади" від "капіталу до організованих знань" [4, с. 97].

Висновки. Систематизація розвитку основних концепцій суспільного сектора економіки та їх функціонування дозволяє виокремити кілька причин зростання вивчення його масштабів:

- ✓ по-перше, посилення вимог до соціальної політики у зв'язку з урбанізацією, збільшенням кількості населення та демографічними переходами;
- ✓ по-друге, монополізм багатьох галузей економіки;
- ✓ по-третє, "політичні змагання" за електорат і вплив лобістських груп;
- ✓ по-четверте, органічне доповнення активності інститутів державного та муніципального секторів у діяльності їх організацій;
- ✓ існування ефекту "соціодинамічного мультиплікатора" тощо.

У сучасному розумінні предметне поле суспільного сектора економіки охоплює нові точки порушення економічної рівноваги та напрями втрати ефективності у зв'яз-

ку із втручанням уряду в господарську діяльність. Ідеться про вплив політичної системи і політиків на реалізацію суспільних переваг; податкову систему як фінансову базу функціонування суспільного сектора та її вплив на суспільний добробут; особливості виробництва суспільних благ і проблеми нерівності та бідності; розподіл добробуту між різними категоріями громадян з урахуванням особливостей розвитку глобальної економіки.

Дискусія. Подальші дослідження мають полягати у застосуванні методологічного інструментарію для визначення основних напрямів формування суспільного сектора економіки з урахуванням сучасних вимог до рівня суспільного добробуту. Це надає можливість розкрити місце суспільного сектора в системі економічного знання.

Список використаних джерел

1. Балацкий Е. Роль государственного сектора в построении "новой экономики" / Е. Балацкий, В. Конышев // Общество и экономика. – 2005. – № 9. – С. 29–39.
2. Белоусова С. В. Подходы к рассмотрению общественного сектора / С. В. Белоусова // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2008. – № 5. – С. 5–8.
3. Гальчинский А. С. Экономическая методология. Логика обновления: Курс лекций / А. С. Гальчинский. – К., 2010.
4. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество / Дж. Гелбрейт. – М.; СПб., 2004.
5. Длугопольский О. В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій: моногр. / О. В. Длугопольський. – Тернопіль, 2011.
6. Манахова И. В. Экономика общественного сектора / И. В. Манахова. – Саратов, 2003.
7. Маршалл А. Принципы политической экономии / А. Маршалл. – М., 1983. – Т. 1.
8. Осецький В. Л. Господарський менталітет як чинник розвитку інституційного середовища [Електронний ресурс] / В. Л. Осецький // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – № 153. – с. 75–79 DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2013/153-12/17>.
9. Сергиенко Н. В. Общественный сектор как отражение смешанной экономики [Электронный ресурс] / Н. В. Сергиенко // Региональная экономика и управление. – 2006. – № 3 (7). – Режим доступа: <http://region.mcnip.ru/modules.php?name=news&file=article&sid=103>.
10. Федірко Н. В. Економіка суспільного сектору [Електронний ресурс] / Н. В. Федірко, Д. П. Єфремов. – К., 2014. – Режим доступу: [http://fe.u.kneu.edu.ua/depts4/disciplines of bachelor level mdu/econom publ sector/](http://fe.u.kneu.edu.ua/depts4/disciplines%20of%20bachelor%20level%20edu/econom%20publ%20sector/).
11. Штурба А. Ю. Структура суспільного сектору та визначеність публічно-приватного партнерства / А. Ю. Штурба // Економіка і управління. – 2016. – № 1. – С. 16–22.
12. Якобсон Л. И. Государственный сектор экономики: экономическая теория и практика / Л. И. Якобсон. – М., 2000.
13. Riddle D. I. Service-led growth / D. I. Riddle // The role of the service sector in world development. – N. Y., 1986.
14. Samuelson P. A. The Pure Theory of Public Expenditures / P. A. Samuelson // Public Economics by Margolis and Y. Guitton. – L., 1969.

Надійшла до редколегії 17.01.17

Date of editorial approval 28.02.17

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

Е. Гирнык, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИКО-ТЕОРЕТИЧЕСКОГО ЗНАНИЯ

Рассмотрены тенденции формирования проблемы "общественного сектора экономики". Показана история становления понятия "общественный сектор экономики", его взаимосвязь с основными принципами теоретического экономического анализа и развития. Исследован процесс становления структуры феномена общественного сектора экономики, его взаимодействия с вызовами современного мира и глобальной экономики.

Ключевые слова: общественный сектор экономики, государственный сектор, муниципальный сектор, "смешанная" экономика, концепция, структура.

Y. Hirnyk, PhD Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PUBLIC SECTOR CONCEPTUALIZATION OF ECONOMY IN SYSTEM OF ECONOMIC AND THEORETICAL KNOWLEDGE

The article examines trends shaping the problem of "public sector". The research shows the history of the formation of the concept of "social economy", its relationship with the basic principles of theoretical economic analysis and development. The paper investigates process of establishing the structure of the phenomenon of the public sector and its interaction with the challenges of the modern world and the global economy.

The article deals with the role of the public sector in the production of public goods. The researchers evaluated the effect of its scale in indicators of social, economic and institutional development. The study singled out performance criteria for public sector institutions and analyzed changes of vectors public choice in terms of globalization changes. It was revealed the impact of global institutional transformation and structural reforms in the public sector, in-depth conceptual basis of improving the efficiency of public sector functions.

Keywords: public sector, state sector municipal sector, "mixed" economy, concept, structure.

Referenses (in Latin): Translation/Transliteration/Transcription

1. Balatsky, E. (2015). Rol' gosudarstvennogo sektora v postroyeniye "novoy ekonomiky". *Obshchestvo y ekonomika*, 9, 22-39.
2. Belousova, S.V. (2008). Podkhody k rassmotreniyu obshchestvennogo sektora. *Yzvestiya Yrkut'skoy gosudarstvennoy ekonomicheskoy akademii*, 5, 5-8.
3. Hal'chyn's'ky, A. S. (2010). *Ekonomichna metodolohiya. Lohika onovlennya: Kurs lektsiy*. Kyiv: ADEF-Ukrayina, 572.
4. Helbreyt, Dzh. (2004). *Novoe yndustrial'noe obshchestvo*. Moscow: AST; SPb.: Terra Fantastika, 620.
5. Dluhopol's'ky, O.V. (2011). *Suspil'nyy sektor ekonomiky i publ'chni finansy v epokhu hlobal'nykh transformatsiy (monohr)*. Ternopil': Ekon. dumka TNEU, 632.
6. Manakhova, Y.V. (2003). *Ekonomika obshchestvennogo sektora*. Saratov: Lotos, 106.
7. Marshall, A. (1983). *Pryntsypy polytycheskoy ekonomyy*. Moscow: Prohress, 416.
8. Oset's'ky, V. L. (2013). Hospodars'kyy mentalitet yak chynnyk rozvytku instytutsiynoho seredovyshcha. *Visnyk Kyivs'koho natsional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, 153, 75-79 <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2013/153-12/17>
9. Serhyenko, N. V. (2006). Obshchestvennyy sektor kak otrazheniye smeshannoy ekonomiky. *Rehyonal'naya ekonomika y upravleniye*, 3, 7th ser. Retrieved from <http://region.mcnp.ru/modules.php?name=news&file=article&sid=103>
10. Fedirko, N.V., Yefremov, D.P. (2014). *Ekonomika suspil'nogo sektoru*. Kyiv: KNEU, Retrieved from [http://fe.u.kneu.edu.ua/depts4/disciplines of bachelor level mdueconom publ sector/](http://fe.u.kneu.edu.ua/depts4/disciplines%20of%20bachelor%20level%20mdu/econom%20publ%20sector/)
11. Shturba, A.YU. (2016). Struktura suspil'nogo sektoru ta vyznachennist' publichno-pryvatnogo partnerstva. *Ekonomika i upravlinnya*, 1, 16-22.
12. Yakobson, L.Y. (2000). *Hosudarstvennyy sektor ekonomiky: ekonomicheskaya teoriya y praktika*. Moscow: HU VSHÉ, 368.
13. Riddle, D.I. (1986). Service-led growth. *The role of the service sector in world development*. N.Y.
14. Samuelson, P.A. (1969). The Pure Theory of Public Expenditures. *Public Economics by Margolis and Y. Guitton*. London.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 3(192): 15-18

УДК 35.088

JEL classification: J 290

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/192-3/3>

О. Євтушевська, канд. екон. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВИЯВ СВІТОГЛЯДУ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Досліджено основні причини поширеності тайм-менеджменту в сучасних умовах, а саме виникнення динамічної конкуренції, інтенсифікація споживання товарів і послуг, високий рівень бюрократизації, непередбачуваність соціально-економічних процесів. Висвітлено окремі принципи тайм-менеджменту. Розкрито переваги та недоліки зазначеної системи.

Ключові слова: тайм-менеджмент, сприйняття часу, суспільство змін, розпорядок дня.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю більш виваженого сприйняття тайм-менеджменту, оскільки зазначене явище часто ототожнюється із плануванням часу винятково для досягнення соціального й економічного успіхів. Тоді як насправді тайм-менеджмент є інструментом організації життя для реалізації широкого спектра світоглядних цілей. Тайм-менеджмент набув широкої популярності в сучасних умовах, дослідження причин його розповсюдження допоможе зрозуміти окремі тенденції розвитку сучасного суспільства. Зазначена тема привертає до себе пильну увагу вчених, є немало досліджень теоретичних і прикладних виявів тайм-менеджменту. Проте світоглядні аспекти цієї проблеми потребують детальнішого розгляду. Надзвичайна популярність тайм-менеджменту пов'язана зі змінами в економічній сфері та із трансформацією ціннісних орієнтирів сучасного суспільства. Тайм-менеджмент – це не просто сукупність практичних рекомендацій щодо управління часом, це вияв світогляду сучасної людини, для якої планування часу стає засобом для досягнення успіху та перемоги в конкурентній боротьбі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням розвитку тайм-менеджменту займаються такі зарубіжні вчені: Г. Архангельський, О. Морозова, Д. Гессен, Т. Еріксен (останні два автори досліджують конкуренцію, яка є однією з основних причин популярності тайм-менеджменту) та ін. Серед українських науковців зазначеною темою цікавляться: О. Колесов, А. Воцьківська, Н. Черненко, О. Майсюра, Н. Крукевич, С. Кулакова, О. Грімов та ін. Н. Черненко розглядає тайм-менеджмент як засіб удосконалення професійної

діяльності державних службовців. О. Колесов та А. Вацьківська розкривають методи контролю й організації часового ресурсу. О. Майсюра цікавиться питанням ефективного використання особистого часу. Н. Крукевич розкриває проблеми становлення поняття тайм-менеджменту [7]. С. Кулакова досліджує окремі аспекти впровадження європейської практики тайм-менеджменту у вітчизняних умовах [8]. Г. Архангельський надає практичні рекомендації щодо планування часу для управлінців, службовців, підприємців і студентів. О. Морозова аналізує філософські аспекти сприйняття часу. О. Грімов досліджує окремі характеристики фрілансу як нестандартної форми зайнятості [9].

Методологія дослідження. Відповідно до мети і предмета дослідження використано загальні та спеціальні наукові методи. Для розкриття причин поширення тайм-менеджменту і висвітлення його основних принципів застосовуються загальнонаукові методи абстракції, порівняння і синтезу. При дослідженні переваг і недоліків тайм-менеджменту використано метод абстракції, синтез, метод безпосереднього спостереження. Джерельна база дослідження – наукові праці українських і закордонних науковців у сфері дослідження тайм-менеджменту, мотивації праці, філософських аспектів планування часу.

Метою статті є дослідження окремих аспектів тайм-менеджменту для формування рекомендацій щодо планування часу в сучасних умовах. **Завдання статті** – визначення причин поширеності тайм-менеджменту, висвітлення його основних принципів, розкриття переваг і недоліків зазначеної системи.

Результати дослідження. Час є однією з найскладніших філософських категорій. Він утілюється у плин-